

LEKCE HITCHCOCK: Štěpán Gajdoš a kol.

06/2023 Jan Kerbr

Divadlo Petra Bezruče Ostrava

Jeviště Divadla Petra Bezruče halí matná fólie, známá ze sprchových koutů (tady ovšem zakrývá celý hrací prostor), před ní je torzo řady dřevěných sedadel, známých ze staršího typu lidových biografů, v něm jsou uvelebeni Norbert Lichý, který se stává Alfredem Hitchcockem, a Ondřej Brett v roli Françoise Truffauta. Inscenace Štěpána Gajdoše vychází z knižního rozhovoru (1966), který francouzský režisér, který kdysi začínal jako filmový kritik, vedl s nekorunovaným králem hororu (všichni jsme se už setkali s nějakým děsivým vyprávěním, zakončeným povzdechem: byl to úplně „hitchcock“). Po pár větách se závěs poodhalí a je simulována stínová scéna sprchování (očisťující voda pouze ve zvukové podobě), zakončená mordem, realizovaným ve filmu *Psycho*. Před diváky v hledišti (některé řady byly myslím pro tuto produkci odstraněny) je postavena kolejnice pro pohyb kamery, také jedno z ramen jeřábu, který může manipulovat s objektem v horní části snímaného obrazu, i velký reflektor a další filmařské propriety.

Truffaut pak jmenuje několik zásadních Hitchcockových filmů a dotazuje se publika: kdo viděl ten a ten titul, ať se přihlásí. Na repríze, kterou jsem absolvoval, si Ondřej Brett povzdechl, že to s evokací slavných mizanscén nebude kvůli nevelkým znalostem diváků žádná sláva. Naznačuje tím ovšem také meze právě začínajícího divadelního tvaru. Alfred H. se v rozhovoru přiznává, že začínal u němého filmu s tvorbou „vyprávěcích“ titulků, s francouzským kolegou se pak shoduje

v tom, že obraz kvalitního díla by měl mít schopnost tuto pomůcku zcela nahradit. Vyprávějí si také o rozdílu mezi napětím a překvapením, a to na příkladu bomby, o které když divák ví předem, vzniká napětí (ať už nástraha vybuchne nebo ne), zatímco výbuch bez předchozího „upozornění“ znamená pouhé překvapení, členové chóru to ostatně zvukově ilustrují třeskutím činelů. Ten chór-figuranty ztvářejí obětavě mladší členové souboru, i ti, kteří mají za sebou už výrazné interpretační úspěchy, kupříkladu Markéta Matulová (*Špinarka*) či Jakub Burýšek (*Transky, body, vteřiny*). Konejšivá a zároveň vmlouvavě ironická dikce charismatického Norberta Lichého, který se Mistrovi blíží i podobou, udržuje inscenaci v příjemně vyprávěcím duchu, ta jinak simuluje různé situace z natáčení, připomínající už jmenované *Psycho*, ale také další Hitchcockovy snímky jako *Okno do dvora*, *Vertigo* či *Ptáky* (opakované, režisérem „vracené“ natáčení jedné ze stěžejních scén tohoto hororu poněkud přibrzdí temporytmus jevištního díla). Vyslechneme si i režisérovy úvahy o rozdílu mezi divadlem a filmem (to první „médiu“ je při zobrazování těžké situace pokaždé jiné, to druhé scénu zakonzervuje, zato se její podoba při vznikaní dá někdy i dlouho vylepšovat). Je známo, že A. H. se v každém ze svých filmů alespoň mihl, na dotaz, zda ho neláká stát se hercem, lakonicky odpovídá: „Nic tak podřadného“. Truffaut také sděluje, že prý se měl Mistr vyslovit o hercích jako o dobytku, odpověď ovšem zní: „Neřekl bych, že herci jsou dobytek, tak hrubou věc bych o hercích vůbec neřekl. Pravděpodobně jsem řekl, že se všemi herci by se mělo zacházet jako s dobytkem. Musíte je občas postrčit.“ Kromě pohybově obdivuhodných eskapád, které v „ukázkách“ filmování předvádí mladší část souboru, se objeví také další, vůči publiku kontaktní situace. Nejvydařenější je ta, kdy je oslovena mladá dáma v první řadě a Lichý s Brettem ji na jeviště přivádějí s tak nefalšovanou přesvědčivostí, že to opravdu vypadá nenarežirovaně. Když ji však po škrčení (diskutují předtím o způsobech usmrcování ve filmech) bezvládnou složí do dřevěné truhly, je jasné, kolik uhodilo. Produkce nepřekročí hodinu a půl bez přestávky, jde o docela příjemný divadelní večer, ovšem ne o strhující zážitek. Jsme spíš svědky sledu jednotlivých filmařských anekdot, tedy pásma, a ne kompozičně vygradované inscenace. Posledním číslem je Hitchcockova vize snímku o čtyřicetihodinách ve městě, kde se „generálním tématem stane zkaženost lidstva“. Zatímco A. H. stručně představuje syžet, vejdou na jeviště dva technici a vytáhnou na horizont stříbřité oznámení *The End*, a to ve výtvarné podobě, jakou pamatujeme z černobílé éry amerických filmů.